

N18 Varsseveld – Enschede

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

29 april 2005 / rapportnummer 1523-42

commissie voor de milieueffectrapportage

Aan de Minister van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Personenvervoer
t.a.v. ir. E. Lakerveld
Beleidsgroep Wegen
Postbus 20901
2500 EX DEN HAAG

uw kenmerk
DGP/WV.05.00234

uw brief
25 februari 2005

ons kenmerk
1523-43/Be/gl

onderwerp
Advies voor richtlijnen voor het MER
N18 Varsseveld - Enschede

doorkiesnummer
(030) 234 76 66

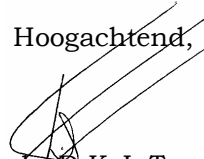
Utrecht,
29 april 2005

Geachte Minister,

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de N18 Varsseveld – Enschede. Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag de vastgestelde richtlijnen krijgt toegestuurd.

Hoogachtend,

dr. D.K.J. Tommel
Voorzitter van de werkgroep m.e.r.
N18 Varsseveld – Enschede

Postadres Postbus 2345
3500 GH UTRECHT
Bezoekadres Arthur van Schendelstraat 800
Utrecht

telefoon (030) 234 76 66
telefax (030) 233 12 95
e-mail mer@eia.nl
website www.commissiemer.nl

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
N18 Varsseveld – Enschede

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieueffectrapport over N18 Varsseveld – Enschede,

uitgebracht aan Minister van Verkeer en Waterstaat door de Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze

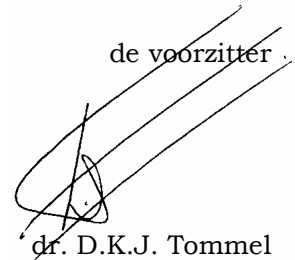
de werkgroep m.e.r.
N18 Varsseveld – Enschede,

de secretaris

drs. B.F.M. Beerlage

de voorzitter

dr. D.K.J. Tommel

Utrecht, 29 april 2005

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
2. HOOFDPUNTEN.....	2
3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING	2
3.1 Verkeersonveiligheid en leefbaarheid.....	2
3.2 Bereikbaarheid	3
3.3 Besluitvorming	3
4. ALTERNATIEVEN	4
4.1 Alternatiefontwikkeling.....	4
4.2 Nulalternatief.....	4
4.3 Nul-plus alternatief.....	4
4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief.....	5
5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN AUTONOME ONTWIKKELING....	5
5.1 Algemeen	5
5.2 Verkeersanalyse.....	5
5.3 (Grond)water.....	6
6. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU	6
6.1 Leefbaarheid.....	6
6.1.1 Lucht.....	6
6.1.2 Geluid.....	7
6.2 Natuur.....	8
6.3 Bodem en water.....	8
6.4 Ruimtelijke ordening en kosten	8
7. OVERIGE HOOFDSTUKKEN VAN HET MER.....	9
8. VORM EN PRESENTATIE.....	9

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 25 februari 2005 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in Staatscourant nr. 17 d.d. 1 maart 2005
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen
- 5a. Gebiedsbescherming
- 5b. Soortenbescherming

1. INLEIDING

Op de N18 tussen Varsseveld en Enschede is sprake van verkeersonveiligheid en in de woonkernen Eibergen, Haaksbergen en Usselo staat de leefbaarheid onder druk. Rijkswaterstaat, Directie Oost-Nederland heeft namens de minister van Verkeer en Waterstaat gezamenlijk met de betrokken partijen rond de N18 het initiatief genomen om de problemen te verminderen of op te lossen. Daarvoor zal een Tracébesluit worden genomen door de minister van Verkeer en Waterstaat en de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (bevoegde instanties). Hieraan is milieueffectrapportage (m.e.r.) gekoppeld.

Bij brief van 25 februari 2005 is de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het milieueffectrapport¹. De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in Staatscourant d. d. 1 maart 2005².

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen. De Commissie bouwt in haar advies voort op de startnotitie. Dat wil zeggen dat dit advies **niet** zelfstandig leesbaar is, maar in combinatie met de startnotitie moet worden gelezen.

Op 10 juli 1996 heeft de Commissie een richtlijnenadvies opgesteld voor het aanleggen en/of (gedeeltelijk) verbreden van RW15 tussen Varsseveld en Enschede. Hiertoe is een trajectstudie gestart op grond van de Tracéwet. De studie is toen echter voortijdig gestopt en hiervoor is geen trajectnota, inclusief milieueffectrapport verschenen.

Via het inspraakpunt heeft de Commissie kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieuumstandigheden of te onderzoeken alternatieven.

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

⁴ Zie bijlage 4.

2. HOOFDPUNTEN

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

Alternatiefontwikkeling

Verbeteren van verkeersveiligheid en leefbaarheid zijn de leidende uitgangspunten bij het samenstellen van alternatieven. Presenteer de knelpunten in het MER kwantitatief en ontwikkel op basis van deze knelpunten de alternatieven. Een modulaire aanpak (welke als eerste uitgaat van lokale oplossingen voor lokale problemen) is daarbij wenselijk. Geef in het MER aan of een nulplusalternatief een oplossing kan bieden voor de knelpunten.

Verbindingen voor natuur en recreatie

De N18 doorsnijdt op diverse plaatsen bestaande en gewenste Ecologische Verbindingszones (EVZ) die veelal gekoppeld zijn aan de oost-west georiënteerde beekdalen. Tevens vormt de weg een barrière voor de recreatieve beleving van het gebied. Een analyse van de versnipperingseffecten van de alternatieven en een beschrijving van de mogelijke mitigerende maatregelen om de barrièrewerking van de bestaande weg en (lokale) wegalternatieven te verminderen is daarom essentieel.

Samenvatting van het MER

Het MER dient voorts een samenvatting te bevatten die duidelijk is voor burgers en geschikt is voor de bestuurlijke besluitvorming. Hierin moeten de belangrijkste milieugevolgen per alternatief worden weergegeven, alsmede de maatregelen om die milieugevolgen te minimaliseren en de effectiviteit van die maatregelen.

3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

3.1 Verkeersonveiligheid en leefbaarheid

In de startnotitie wordt de verkeersonveiligheid op de N18 tussen Varsseveld en Enschede als belangrijkste probleem benoemd. Voor de verkeersveiligheid worden de risicocijfers gegeven, de belangrijkste verkeersonveilige locaties aangegeven en de belangrijkste oorzaak van ongelukken genoemd.

Daarnaast wordt aangegeven dat de leefbaarheid onder druk staat door de barrièrewerking van de N18, met name in de woonkernen Eibergen, Haaksbergen en Usselo. Deze barrièrewerking door de doorsnijding van de woonkernen leidt ook tot geluidhinder en luchtverontreiniging. Het oplossen van de lokale problemen vormt daarmee het primaire doel van de initiatiefnemer.

In de startnotitie zijn in hoofdstuk 2 de problemen globaal aangeduid. In het MER moeten de leefbaarheidsproblemen, waar mogelijk, kwantitatief beschreven worden (geluid, lucht, barrièrewerking) zodat toetsbaar en navolgbaar wordt in hoeverre de alternatieven uit het MER een oplossing voor de proble-

men bieden. Geef daarbij aan welke doelen ten aanzien van milieubescherming en -verbetering afgeleid worden uit de het algemene doel “verbetering van de leefbaarheid” en maak daarbij een onderscheid tussen bebouwde kom en landelijk gebied.

Daarbij impliceert het verbeteren van de leefomgeving op en in de omgeving van de N18, volgens de Commissie, zowel een verbetering in het bebouwde kernen als het verminderen van de recreatieve, landschappelijke en ecologische versnippering van de N18.

3.2 Bereikbaarheid

De subdoelstelling: “het verbeteren van de bereikbaarheid en de regionale economische ontwikkeling” heeft een nadere onderbouwing⁵. Maak aannemelijk dat een onvoldoende bereikbaarheid de regionale bedrijvigheid remt. Geef daarvoor aan, op basis van een verkeersanalyse (zie 5.2), waar en wanneer bereikbaarheidsknelpunten aan de orde zijn. Dit is mede belangrijk om te toekomstvastheid van de alternatieven te kunnen bepalen.

3.3 Besluitvorming

In de bijlage van de startnotitie is aangegeven welke randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, grenswaarden emissies e.d.) gelden bij dit voornemen. Hierbij zouden in ieder geval de natuurgebiedsplannen met daarin de begrensde (provinciale) ecologische hoofdstructuur van de provincies en het Meerjarenplan Ontsnippering betrokken moeten worden.

Aangegeven moet worden welke gebieden in (de omgeving van) het plangebied liggen, die op grond van milieuaspecten een speciale status in het beleid hebben of krijgen (bijvoorbeeld de (P)EHS, verschillende (robuuste) ecologische verbindingzones, de diverse Natuurschoonwetgebieden zoals het Lankheet en drinkwaterwingebieden⁶).

⁵ Maak daarbij duidelijk in hoeverre rekening wordt gehouden met de wens tot een bovenregionale verbinding (in de toekomst) zoals die in verschillende inspraakreacties wordt genoemd. Zie bijlage 4, bijvoorbeeld inspraakreactie 116 van VNO-NCW; 118 van Transport en Logistiek Nederland en 160 van SoPaG.

⁶ Zie ook bijlage 4, inspraakreactie 107 van Vitens met de win- en beschermingsgebieden.

4. ALTERNATIEVEN

4.1 Alternatiefontwikkeling

Zoals in de doelstellingen is geconstateerd, is op de N18 geen sprake van één knelpunt, maar veeleer van een reeks lokale knelpunten. Volgens de Commissie is de modulaire aanpak van de alternatiefontwikkeling, zoals die in de startnotitie is gepresenteerd, wenselijk omdat hiermee de relatie tussen probleem en oplossing goed inzichtelijk kan worden gemaakt. Dit betekent volgens de Commissie de volgende werkwijze:

1. een analyse van elk van de lokale knelpunten afzonderlijk;
2. een onderzoek naar mogelijke aanpassing op het bestaande tracé;
3. een lokale (zo kort mogelijke) omleiding als er geen reële maatregelen mogelijk zijn op het bestaande tracé;
4. indien aangrenzende knelpunten elk een omleiding rechtvaardigen, kan het zinvol zijn om deze omleidingen te combineren;
5. de mogelijkheid bekijken tot fasering bij aanleg van één of meerdere omleidingen.

Door deze modulaire opbouw kan het aantal alternatieven beperkt worden en wordt de leesbaarheid van het MER bevorderd.

4.2 Nulalternatief

Zoals in paragraaf 4.3 van de startnotitie is gepresenteerd is er ook naar de mening van de Commissie geen reëel nulalternatief. De autonome ontwikkeling dient slechts als referentie bij het beoordelen van de alternatieven.

4.3 Nul-plus alternatief

De Commissie adviseert, in aanvulling op de alternatieven uit de startnotitie, in ieder geval een nul-plus alternatief (gebruik maken van het bestaande tracé) serieus in beschouwing te nemen met onderzoek naar:

- mogelijkheden van herinrichting van de bestaande route⁷;
- mogelijkheden voor ongelijkvloerse kruisingen of tunnelvarianten;
- mogelijkheden voor het lokaal aanbrengen van aparte parallelstructuur voor langzaam verkeer met scheiding tussen (groot) landbouwverkeer en fietsverkeer;
- korte termijn verbeteringen op het bestaande tracé zonder nieuwe milieuproblemen elders te creëren.
- verbetering van openbaar vervoer als deel van de oplossing;
- verkeersmanagement maatregelen;
- mogelijkheden van ontsnippering voor natuur en recreatie;

⁷ Zie ook bijlage 4, bijvoorbeeld inspraakreactie 108 van stichting Twenteroute plus.

4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief

De ontwikkeling van het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) maakt deel uit van de alternatiefontwikkeling zoals die in 4.1 is gepresenteerd. De manier van ontwikkelen resulteert er ook in dat de meest ingrijpende alternatieven (met waarschijnlijk de meeste milieugevolgen) als laatste worden overwogen.

In dit ontwikkelproces is vooral aandacht nodig voor:

- mogelijkheden om de barrièrewerking voor natuur en recreatie van de bestaande weg te verminderen⁸;
- mogelijkheid om nieuwe weggedeelten zodanig in te richten dat de verbindingsfuncties van (robuuste) ecologische verbindingszones worden versterkt in plaats van aangetast en versnippering wordt voorkomen⁹;
- het afwaarderen van de bestaande N18 bij eventuele omleidingen¹⁰.

5. **BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN AUTONOME ONTWIKKELING**

5.1 Algemeen

In de probleemanalyse van de startnotitie wordt de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied, inclusief de autonome ontwikkeling beschreven. Deze kan als basis dienen voor de beschrijving van de effecten in het MER waarbij vooral een kwantificering van de gepresenteerde thema's van belang is.

Geef in het MER aan welke gegevens uit de voorgaande studie(s) hebben geleid tot de huidige begrenzing van het zoekgebied zoals weergegeven in figuur 4.1 van de startnotitie.

5.2 Verkeersanalyse

In het MER moet naast een beschrijving van de huidige verkeersintensiteiten en de prognose voor de alternatieven, een analyse van de aard van het verkeer worden opgenomen. Geef aan:

- welk aandeel van het verkeer een relatie heeft met de regio (herkomst, bestemming of beide in het studiegebied) en hoeveel verkeer doorgaand is (nationaal en internationaal); geef daarbij een beschouwing van de routekeuze van het verkeer over de lange afstand (A1 en A31 in Duitsland)¹¹ en maak hierbij een onderscheid tussen personen- en vrachtverkeer;
- hoeveel landbouwverkeer gebruik maakt van de hoofdrijbaan;
- welke verschillen in verkeersintensiteit er zijn op delen van het traject.

⁸ Zie ook bijlage 4, inspraakreactie 111 van de ANWB.

⁹ Concreet kan dit worden bereikt door de inrichting van de (robuuste) ecologische verbindingszones ter plekke van de weg op te nemen in het plan.

¹⁰ bijvoorbeeld met verkeersmanagement, herinrichting en zonodig aanpassen van de verkeersstructuur binnen de bebouwde kom, zodanig dat de doelstellingen m.b.t. veiligheid en leefbaarheid maximaal worden gehaald.

¹¹ Zie ook bijlage 4, bijvoorbeeld inspraakreactie 92 van de Gelderse milieufederatie over de verandering van routekeuze van doorgaand verkeer bij aanleg van een nieuwe stroomweg.

Voor de prognose wordt, volgens informatie die aan de Commissie is verstrekt tijdens het locatiebezoek, gebruik gemaakt van een verkeers- en vervoermodel. Beschrijf de werking van het gehanteerde model (in het kort in een bijlage).

5.3 (Grond)water

Het hydrologische en ecohydrologische systeem van de Achterhoek en Twente is complex en gevoelig voor verstoring. Bovendien zijn er verschillende functies aan gekoppeld: drinkwaterwinningen, industriewateronttrekkingen, natuur en veiligheid (overloopgebieden e.d.). De Commissie beveelt een (eco)hydrologische systeemanalyse van het studiegebied aan die beschrijft hoe het voornemen het watersysteem beïnvloedt. Deze studie kan worden beperkt tot die gebieden waar ingrepen aan de weg worden overwogen die van invloed kunnen zijn op (grond)waterstromen. Een dergelijke systeemanalyse, die inzicht geeft in de hierboven genoemde kwetsbare waterafhankelijke functies, is een belangrijke onderlegger voor de alternatiefontwikkeling.

6. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

In tabel 5.1 van de startnotitie wordt aangegeven op welke aspecten en criteria de alternatieven beoordeeld gaan worden. Hieronder is voor de aspecten leefbaarheid (lucht en geluid), natuur, bodem en water en ruimtelijke ordening een aanvullende beschrijving gegeven. Voor de rest kan de startnotitie worden gevolgd.

6.1 Leefbaarheid

In het MER moet (de verbetering van) de kwaliteit van de leefomgeving in de omgeving van het bestaande tracé worden afgewogen tegen (de verandering van) de leefomgeving in de omgeving van eventuele nieuwe omleidingen.

6.1.1 Lucht

De emissie van wegverkeer zoals aangegeven in tabel 5.1 van de startnotitie kan bepaald worden zoals hieronder aangegeven. De beoordeling van de concentraties aan luchtverontreinigende stoffen moet plaatsvinden aan de hand van de grenswaarden voor de immissies van stikstofdioxide (NO₂) en fijn stof (PM₁₀). De hieronder genoemde normen zijn afkomstig van vigerende regelgeving, gebaseerd op Europese richtlijnen.

Voor NO₂ moet in het MER:

- op kaart worden aangegeven waar de grenswaarde voor het jaargemiddelde van 40 µg/m³ wordt overschreden en hoeveel woningen en andere gevoelige bestemmingen er binnen dat overschrijdingsgebied liggen. Ook de hoogste waarde binnen dit gebied moet worden aangegeven¹²;

¹² De Commissie wijst erop dat de luchtkwaliteitsnormen die het Besluit luchtkwaliteit geeft niet alleen gelden voor woningen en gevoelige bestemmingen, maar ook voor de buitenlucht in het algemeen (zie uitspraak 200401178/1, 15 september 2004 van de Raad van State inzake Wegverbreding A2 Den Bosch-Eindhoven). Een saldobenadering is daarbij mogelijk: overschrijding van de grenswaarden op enkele plekken kan aanvaardbaar zijn, mits in een groter gebied per saldo een verbetering van de luchtkwaliteit wordt bereikt, bijvoorbeeld tot uitdrukking komend in een vermindering van het aantal blootgestelden.

- worden aangegeven hoe vaak per jaar de uurgemiddelde concentratie groter is dan $200 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ¹³.

Voor PM_{10} moet in het MER:

- op kaart worden aangegeven in welk gebied de grenswaarde voor het jaargemiddelde van $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ wordt overschreden en hoeveel woningen en andere gevoelige bestemmingen er binnen dat overschrijdingsgebied liggen: ook de hoogste waarde binnen dit gebied moet worden aangegeven;
- op kaart worden aangegeven tot op welke afstand van de weg de grenswaarde voor de 24 uurgemiddelde concentratie wordt overschreden; indien deze grenswaarde ten gevolge van het heersende achtergrondniveau altijd wordt overschreden, dient voor een representatieve afstand van de weg te worden vastgesteld hoe vaak het daggemiddelde van PM_{10} groter is dan $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Bij congestie verslechtert de luchtkwaliteit. Bij de bepaling van de luchtkwaliteit dient de invloed van mogelijke congestievorming te worden meegenomen.

Bij een tunnelvariant kunnen nabij tunnelmonden, daar waar de emissie vanuit de tunnel geschiedt, al snel grenswaarden worden overschreden. Dit vraagt om extra aandacht, mede daar nabij tunnelmonden sprake is van een complexe verspreiding van stoffen.

6.1.2 Geluid

De Wet geluidhinder wordt gefaseerd gewijzigd in het kader van de modernisering instrumentarium geluidbeleid¹⁴. Geadviseerd wordt in het MER ook op deze wijziging te anticiperen.

Geef aan of en zo ja waar er sprake is van achterstallige saneringssituaties. Deze informatie kan worden vergeleken met de maatregelen die eventueel nodig zijn na uitvoering van elk der alternatieven. Zo wordt duidelijk welke bijdrage een alternatief levert in de bestrijding van geluidhinder.

¹³ De Commissie merkt op dat het niet te verwachten is dat dit uurgemiddelde overschreden zal worden. Hetzelfde geldt voor overschrijding van de grenswaarden voor benzeen, zwaveldioxide, koolmonoxide en lood. Toch beveelt de Commissie aan het uurgemiddelde en de grenswaarden aan de orde te stellen in het MER, gezien de recente jurisprudentie. Dit kan kwalitatief.

¹⁴ Voornoemde wijziging is al als wetsvoorstel naar de Tweede Kamer gegaan.

6.2 Natuur

Gebiedsbescherming

De kans bestaat op belangrijke aantasting van en externe werking op (indirecte effecten) gebieden met een beschermde status (volgens Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of SGR), daarom dienen de relevante beschermingsformules te worden doorlopen. Daarbij zou specifiek aandacht moeten zijn voor de N18 als barrière voor ecologische verbindingen.

In bijlage 5A is een richtsnoer voor de gebiedsbescherming nader uitgewerkt.

Daarnaast dient het MER aan te geven of de ingrepen kunnen resulteren in onomkeerbare effecten waardoor ontwikkelingsmogelijkheden van flora en fauna in nieuwe natuurgebieden verloren gaan. Hierbij gaat het zowel om gebieden vallend binnen de bruto EHS als om potenties van ecologische verbindingzones.

Medio 2005 wordt naar verwachting de nieuwe Natuurbeschermingswet van kracht. Het MER zal de nieuwe systematiek en dit vergunningstelsel moeten hanteren.

Soortenbescherming

Op grond van de Flora- en faunawet (art. 3 en 4) zijn een aantal dier- en plantensoorten in het studiegebied beschermd.

Voor ieder alternatief moet worden nagegaan of dit zal leiden tot in de Flora- en faunawet genoemde verboden gedragingen. Indien dat het geval is, zal een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet moeten worden aangevraagd. Voor het ontheffingsverzoek dient een inventarisatie van de ruimtelijke verspreiding van in het gebied voorkomende relevante soorten te worden gemaakt. In het MER kan worden volstaan met het aangeven van de gevolgen voor de doelsoorten¹⁵ (of een gemotiveerde selectie van de belangrijkste voorkomende soorten)/kwalificerende en prioritaire soorten¹⁶ (zie ook bijlage 5B).

6.3 Bodem en water

Zoals in 5.3 aangeven is de (grond)waterhuishouding in het gebied complex. Alle ingrepen (cunetten, tunnels, damwanden, aanwijzing en inrichting van waterbergingsgebieden, etc) die mogelijk hierop van invloed zijn dienen op dit aspect voor de relevante (systeem)gebieden beoordeeld te worden. Tevens zullen de bestaande en eventuele nieuwe tracés getoetst moeten worden op hun gevolgen op de waterhuishouding en moet in het ontwerp aangegeven worden welke maatregelen genomen worden om effecten te voorkomen.

6.4 Ruimtelijke ordening en kosten

Geef aan tot welke versnippering van landelijk gebied eventuele omleidingen leiden en geef aan tot welke functies de versnipperde gebieden bestemd wor-

¹⁵ In het Handboek Natuurdoeltypen, LNV 2001 staan alle doelsoorten. bijlage 5B geeft aan hoe de gevolgen kunnen worden beschreven.

¹⁶ Kwalificerende soorten en prioritaire soorten alleen in het geval van Vogel- en Habitatgebieden.

den. Geef aan in hoeverre deze versnippering van invloed is op de leefbaarheid.

Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, beveelt de Commissie aan een indicatie te geven van de kosten van de verschillende alternatieven.

7. OVERIGE HOOFDSTUKKEN VAN HET MER

Voor de onderdelen “vergelijking van alternatieven”, “leemten in milieu-informatie” en “samenvatting van het MER” heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

8. VORM EN PRESENTATIE

In het MER dient recent en goed kaartmateriaal, lokale schetsen en fotomontages met een duidelijke legenda te worden gebruikt. Op minstens één kaart moeten alle topografische namen goed leesbaar zijn weergegeven die in het MER worden gebruikt. Het kaartmateriaal waarop de tracés worden weergegeven moet een zodanige schaal hebben dat zij voldoende informatief zijn.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
N18 Varsseveld – Enschede

(bijlagen 1 t/m 5)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 25 februari 2005 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

 Ministerie van Verkeer en Waterstaat Personenvervoer											
De voorzitter van de Commissie voor de Milieu-Effectrapportage, Ir. N.G. Ketting Postbus 2345 3500 GH UTRECHT	<table border="1"><tr><td></td><td>Commissie voor de milieueffectrapportage</td></tr><tr><td>gekomen:</td><td>25 FEB. 2005</td></tr><tr><td>nummer</td><td></td></tr><tr><td>dossier</td><td>1523-1 en 2</td></tr><tr><td>opia naar:</td><td>HL/bib/gl</td></tr></table>		Commissie voor de milieueffectrapportage	gekomen:	25 FEB. 2005	nummer		dossier	1523-1 en 2	opia naar:	HL/bib/gl
	Commissie voor de milieueffectrapportage										
gekomen:	25 FEB. 2005										
nummer											
dossier	1523-1 en 2										
opia naar:	HL/bib/gl										
Contactpersoon ir. E. Lakerveld Datum 25 februari 2005 Oms kenmerk DGP/WV.05.00234 Onderwerp Startnotitie N18	Doorkiesnummer 070 - 351 7241 Bijlage(n) 10 Uw kenmerk -										

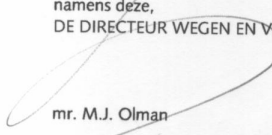
Geachte heer Ketting,

Op 1 maart 2005 zal de startnotitie N18 Varsseveld-Enschede ter inzage worden gelegd. Ik verzoek u mij overeenkomstig de Wet Milieubeheer en de Tracéwet uw advies uit te brengen binnen 9 weken na publicatie.

Ik verzoek u uw advies toe te zenden aan:

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Personenvervoer
Ir. E. Lakerveld
Medewerker Beleidsgroep Wegen
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Hoogachtend,
DE MINISTER VAN VERKEER EN WATERSTAAT,
namens deze,
DE DIRECTEUR WEGEN EN VERKEERSVEILIGHEID,

mr. M.J. Olman

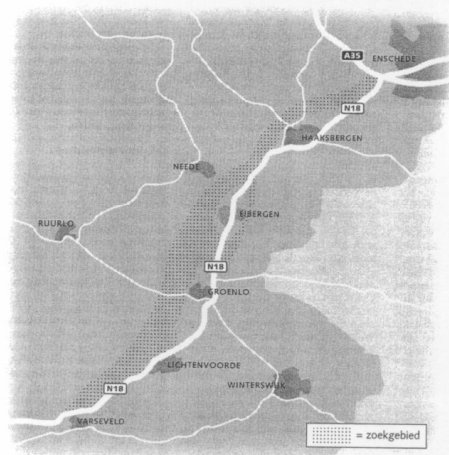
Directoraat-Generaal Personenvervoer Postadres : Postbus 20901, 2500 EX Den Haag Bezoekadres : Plesmanweg 1-6, Den Haag	Telefoon : (070) 351 7176 Fax : (070) 351 7051 E-mail : mailbox.dgp@dgp.minvenw.nl Internet : www.minvenw.nl/dgp/wegwijzer/
---	--

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de startnotitie in Staatscourant nr. 17 d.d. 1 maart 2005

Inspraak startnotitie N18 Varsseveld - Enschede

Van 2 maart tot en met 29 maart 2005 ligt de startnotitie N18 Varsseveld - Enschede ter inzage. De startnotitie doorloopt een inspraakprocedure overeenkomstig de Tracéwet, de Wet milieubeheer en de Algemene wet bestuursrecht. Op grond daarvan kunt u tot en met 29 maart 2005 uw mening geven over de inhoud van de startnotitie.

Achtergrond

Op de N18 is sprake van verkeersveiligheid en de weg doorsnijdt enkele kernen, wat leefbaarheidsproblemen tot gevolg heeft. Het ministerie van Verkeer & Waterstaat, de provincie Gelderland, de provincie Overijssel en de Regio Twente hebben gezamenlijk met de Regio Achterhoek en de gemeenten rond de N18 het initiatief genomen een nieuwe procedure te starten om de genoemde problemen te verminderen of op te lossen.

In de studie worden 5 alternatieven uitgewerkt:

- Het nul-alternatief. Dit betreft de situatie in 2020 als de N18 niet wordt aangepast of omgeleid.
- Omleidingen Eibergen en Usselo.
- Omleiding Groenlo-Enschede.
- Omleiding Varsseveld-Enschede.
- Het Meest Milieuvriendelijk Alternatief.

De startnotitie

De startnotitie is het begin van een Tracéwetprocedure en een milieueffectrapportage. U leest hierin wat onderzocht gaat worden en wat de achtergronden en uitgangspunten hiervan zijn. In de notitie worden alternatieven beschreven en wordt uitgelegd welke (milieueffecten) zullen worden onderzocht. Het resultaat van de onderzoeken vormt de Trajectnota/het Milieueffectrapport (TN/MER). Op basis hiervan kiezen de Ministers van Verkeer en Waterstaat (V&W) en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) een alternatief.

Waar kunt u de startnotitie inzien?

De startnotitie N18 Varsseveld - Enschede kunt u van 2 tot en met 29 maart 2005 gedurende de reguliere openingstijden inzien op de volgende locaties:

- de gemeentehuizen van Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Hof van Twente, Groenlo-Lichtenvoorde, Oude IJsselstreek en Winterswijk;

- de (hoofd)vestigingen van de openbare bibliotheken in Aalten, Borculo, Delden, Doetinchem, Eibergen, Enschede, Groenlo, Haaksbergen, Hengelo (Gld), Hengelo (Ov), Lichtenvoorde, Neebe en Winterswijk;
- de kantoren van de regio Achterhoek in Doetinchem en de regio Twente in Enschede;
- de provinciehuizen van de provincies Gelderland en Overijssel;
- de vestiging van Rijkswaterstaat Oost-Nederland in Arnhem;
- de bibliotheken van de ministeries van V&W en van VROM, beide in Den Haag.

Hoe kunt u reageren op de startnotitie?

De ministers van V&W en van VROM nodigen u uit gedurende de termijn van de terinzagelegging mondeling of schriftelijk te reageren op de startnotitie. Inspraakreacties naar aanleiding van deze startnotitie zijn vooral bruikbaar wanneer ze het karakter hebben van concrete voorstellen voor te onderzoeken alternatieven en effecten.

Uw schriftelijke reactie kunt u tot en met 29 maart 2005 sturen naar:

Inspraakpunt V&W
N18 Varsseveld - Enschede
Postbus 30316
2500 GH Den Haag

U kunt ook via internet reageren: www.inspraakvenw.nl.

In beide gevallen kunt u verzoeken om vertrouwelijke behandeling van uw persoonlijke gegevens.

Informatiebijeenkomsten en hoorzittingen

Om u zo goed mogelijk te informeren over de inhoud van de startnotitie worden drie informatiebijeenkomsten met aansluitend hoorzittingen georganiseerd. Bij die officiële hoorzitting kunt u mondeling inspreken op de startnotitie. De bijeenkomsten worden gehouden op:

- 8 maart Hotel 't Zwaantje, Zieuwentsweg 1, Lichtenvoorde
- 10 maart Café zalencentrum De Kloek, Grotestraat 84, Eibergen
- 14 maart Hotel Morsinkhof/t Hoogeland, Eibergsestraat 157, Haaksbergen

De avond begint om 18.00 uur met een informele inloop waarbij u vragen kunt stellen aan medewerkers van Rijkswaterstaat. Om 19.30 uur start het interactieve gedeelte met een presentatie over de studie en de mogelijkheid om plenair vragen te stellen. Na de pauze start om 20.45 uur een officiële hoorzitting voor degenen die mondeling hun reactie willen geven. Van de hoorzitting wordt een verslag gemaakt. Indien u tijdens de hoorzitting het woord wilt voeren, wordt u vriendelijk verzocht dit uiterlijk drie dagen vóór de hoorzitting aan het Inspraakpunt V&W kenbaar te maken, telefoon 070 351 96 00.

Wat gebeurt er met uw reactie?

Het Inspraakpunt bundelt alle reacties en stuurt deze onder andere naar de Ministers van V&W en van VROM, de betrokken bestuursorganen en de commissie voor de milieueffectrapportage. De commissie voor de m.e.r. adviseert de Ministers over de richtlijnen voor de inhoud van het MER.

Mede op basis van dit advies en de inspraakreacties stellen de Ministers vervolgens de richtlijnen vast. De richtlijnen vormen het vertrekpunt voor het opstellen van het MER. Op de Trajectnota/MER kunt u te zijner tijd wederom inspreken.

Zo spoedig mogelijk na afloop van de inspraaktermijn kunt u de door het Inspraakpunt ontvangen reacties inzien op dezelfde locaties als waar de startnotitie ter inzage ligt.

Nadere informatie

Een exemplaar van de startnotitie en/of nadere informatie over de inhoud kunt u vinden op www.rijkswegn18.nl of u kunt contact opnemen met Chris Stoffer van Rijkswaterstaat Oost-Nederland, telefoon 026 368 82 78.

Voor inlichtingen over de inspraakprocedure kunt u terecht op www.inspraakvenw.nl en bij het Inspraakpunt, telefoon 070 351 96 00.

Inspraakpunt
Verkeer en Waterstaat

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Rijkswaterstaat, Directie Oost-Nederland

Bevoegd gezag: Minister van Verkeer en Waterstaat en de Minister van Volksgezondheid Ruimtelijke Ordening en Milieu.

Besluit: vaststellen tracébesluit

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C01.1

Activiteit: Het verbeteren van de verkeersveiligheid en de leefbaarheid op en in de omgeving van de N18 door aanpassing of verleggen van deze weg.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 1 maart 2005

richtlijnenadvies uitgebracht: 29 april 2005

Bijzonderheden:

Op de N18 tussen Varsseveld en Enschede is sprake van verkeersonveiligheid en in de woonkernen Eibergen, Haaksbergen en Usselo staat de leefbaarheid onder druk. Rijkswaterstaat, Directie Oost-Nederland heeft namens de minister van Verkeer en Waterstaat gezamenlijk met de betrokken partijen rond de N18 het initiatief genomen om de problemen te verminderen of op te lossen. Daarvoor zal een Tracébesluit worden genomen door de minister van Verkeer en Waterstaat en de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (bevoegde instanties). Hieraan is milieueffectrapportage (m.e.r.) gekoppeld.

Verbeteren van verkeersveiligheid en leefbaarheid zijn de leidende uitgangspunten bij het samenstellen van alternatieven. Volgens de Commissie moeten in het MER de knelpunten gekwantificeerd worden. Op basis van deze knelpunten kunnen de alternatieven ontwikkeld worden. Een modulaire aanpak (welke als eerste uitgaat van lokale oplossingen voor lokale problemen) is daarbij wenselijk. Het MER moet aangeven of een nulplusalternatief een oplossing kan bieden voor de knelpunten.

De huidige N18 doorsnijdt op diverse plaatsen bestaande en gewenste Ecologische Verbindingszones (EVZ) die veelal gekoppeld zijn aan de oost-west georiënteerde beekdalen. Tevens vormt de weg een barrière voor de recreatieve beleving van het gebied. Een analyse van de versnipperingseffecten van de alternatieven en een beschrijving van de mogelijke mitigerende maatregelen om de barrièrewerking van de bestaande weg en (lokale) wegalternatieven te verminderen is daarom essentieel.

Samenstelling van de werkgroep:

ir. J.A. Huizer

ir. W.H.A.M. Keijsers

drs. A. van Leerdam

ir. J. Termorshuizen

dr. D.K.J. Tommel (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep:

drs. B.F.M. Beerlage

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

1	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
2	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
3	Jurriens, J. EIBERGEN
4	Ikink, M.B.M. LICHTENVOORDE
5	Roerdink, G.J. WINTERSWIJK
6	Tank, ing. J.W.J. WINTERSWIJK MEDDO
7	Hoijtink, R.H.M. GROENLO
8	Molleman, G.M.M. ZIEUWENT
9	Tijdink, H.G.L. LICHTENVOORDE
10	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
11	Hof, A. ENSCHEDE
12	Weyde, J.W. van der LICHTENVOORDE
13	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
14	Mijnarends, P.N. HAAKSBERGEN
15	Jansen, A. GROENLO
16	Heijne, M.H. ter ENSCHEDE
17	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
18	Bijvank, J. ENSCHEDE
19	Hilten, T.C.M. van LICHTENVOORDE
20	Wermers, R.M.G. EIBERGEN
21	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
22	Sandt, A.J.M. van de EIBERGEN
23	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
24	Hetterscheid, G.H.J.M. VARSSEVELD
25	Booij, C.P.N. LICHTENVOORDE
26	Wender, A.J.C HAAKSBERGEN
27	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
28	Vries, E. de EIBERGEN (mede namens: W. de Vries)
29	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
30	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
31	Egberts, J.G.A.J. ZIEUWENT
32	GroenLinks Berkelland, EIBERGEN
33	Pape, G.J.M. BELTRUM
34	Ypma, Y.S. GIETHOORN
35	Lundia B.V., VARSSEVELD (namens: Rublo Varsseveld b.v. en Lundiform b.v.)
36	Lensink, G. HEELWEG
37	Wens, W.C. van der GROENLO
38	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
39	Holtmaat, J.W. EIBERGEN (mede namens: M.W. Holtmaat)
40	Bakker, H.W. HAAKSBERGEN
41	Swidde, A. HAAKSBERGEN
42	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
43	Maat, H.G. ter AALTEN
44	Sieblink, G. HAAKSBERGEN
45	Stevens, R. EIBERGEN
46	Vaanholt, A. te EIBERGEN
47	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
48	Pierik, J.W.T. EIBERGEN

49	Wind, N.J. LIEVELDE (mede namens: mw E. Wind)
50	Asbroek, W. Th. ten HAAKSBERGEN
51	Goorhuis, J. HAAKSBERGEN
52	Rensink, H.W. GAANDEREN
53	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
54	Aarsen, ing. R. van HENGEL O V
55	Bergman- van Leeuwen, J.K. EIBERGEN
56	Rijksdienst voor het oudheidkundig Bodemonderzoek, AMERS- FOORT
57	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
58	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
59	Vallenduuk, D. ENSCHEDE
60	Migchelbrink, G.J.A. EIBERGEN
61	2 eensluitende reacties ontvangen, DOETINCHEM
62	Westendorp, H.J.G. HAAKSBERGEN
63	Rijkenbarg, J.W. HALLE
64	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
65	Bultink, W.J.H.G. GENDRINGEN
66	Henkel, F.G. EIBERGEN
67	Pot, G.J. GROENLO
68	Wolters, F.W.J.M. HARREVELD
69	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
70	G.J. Leusink supermarkt bv, HAAKSBERGEN (mede namens: on- dernemersvereniging de Veldmaat)
71	Sielias, E. HARREVELD
72	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
73	Het Reirinck, EIBERGEN
74	Stichting Dorpsraad Boekelo, ENSCHEDE
75	Stichting Eibergse Molens, EIBERGEN
76	Kuile van Heek, ir. F. ter ENSCHEDE (mede namens: hr. ir. G.J. ter Kuile en 'de Weele' bewoners)
77	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
78	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
79	Spek, R.J.A. ENSCHEDE
80	Stichting Belangengemeenschap Sint Isidorushoeve, HAAKSBERGEN
81	Temmink, P.M. HAAKSBERGEN
82	Loo, F.J. te EIBERGEN
83	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
84	Schoemaker, S.J.G. HAARLO
85	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
86	Zieuwents Belang, ZIEUWENT
87	Stichting Twickel, DELDEN
88	Andriess, W. DOETINCHEM
89	Blekkink, H. EIBERGEN
90	Schure, P. ter GROENLO
91	Schalk, J.C. van der REKKEN
92	Gelderse milieufederatie (GMF), ARNHEM (mede namens: Vereniging Natuurmonumenten)
93	12 eensluitende reacties ontvangen, VARSSEVELD
94	Voor de Verandering, UTRECHT
95	Brake, W.J.P. te LIEVELDE
96	Wes, F. ENSCHEDE
97	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
98	Pas, E.J. te HEELWEG

99	Pas van Bronckhorst, P.J.M. te HEELWEG
100	Nijhof- Kaveker, S. HAAKSBERGEN
101	Wielens, A.A.M. HAAKSBERGEN
102	Natuur en Milieu Overijssel, ZWOLLE (mede namens: Staatsbosbe- heer, Landgoed het Lankheet en de Vereniging Natuurmonumenten)
103	Gemeente Groenlo - Lichtenvoorde, LICHTENVOORDE
104	Voogd, J.H. ENSCHEDE
105	Schreibelt, J. EIBERGEN
106	d'Audretsch, ir. F.C. ENSCHEDE
107	Vitens Watertechnologie, VELD GLD
108	Stichting Twenteroute Plus, EIBERGEN
109	Klein Gebbink, F.J.M. LIEVELDE
110	LTO Noord afdeling Haaksbergen, HAAKSBERGEN
111	ANWB Koninklijke Nederlandse Toeristenbond, 'S-GRAVENHAGE
112	Stichting STAWEL, ENSCHEDE
113	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
114	Buesink, H.W. LIEVELDE
115	IVN Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie afdeling Groenlo- Eibergen- Neede (GEN), GROENLO
116	VNO-NCW Twente, APELDOORN (namens: VNO-NCW Achterhoek en VNO-NCW Arnhem)
117	Klein Alvink, A.B.G. LIEVELDE
118	Transport en Logistiek Nederland, APELDOORN
119	Gemeente Berkelland, BORCULO
120	Stichting Rechtsbijstand, ZWOLLE (namens: E.M.A. Huysman, Boekolosestraat 160 , 7548 AW Enschede)
121	Hiemstra, ing. G. RIETMOLEN
122	Groot Wassink, A.R. HEELWEG
123	Nuon Tecno, DUIVEN
124	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
125	Beusink - Luttkholt, A. LIEVELDE (mede namens: de heer F. Beu- sink)
126	LTO Noord afdeling Berkelland, BARCHEM
127	2 eensluidende reacties ontvangen, ENSCHEDE
128	Grooters, A.J. EIBERGEN
129	Aardt, L.W. ter EIBERGEN
130	Groot Wassink, G.J. EIBERGEN (mede namens: G.A.J. Groot Was- sink)
131	Beest, H.J. ter HAAKSBERGEN
132	Boink, G.J.M. HAAKSBERGEN
133	Boomstra, S. HAAKSBERGEN
134	Raad van Overleg Beltrum, BELTRUM
135	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
136	Vossebeld, Chr. J.M. HAAKSBERGEN
137	Mts Reijerink, BELTRUM
138	2 eensluidende reacties ontvangen, HEELWEG
139	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
140	Coalitie voor Duurzame Ontwikkeling en Stichting Leven met de Aarde, ETEN GLD
141	BAWA Rechtspraktijk c.s., HAAKSBERGEN
142	Rots, M.J.M. LIEVELDE
143	Struiksmā, H. LICHTENVOORDE
144	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
145	Lankheet, J.H. EIBERGEN

146	2 eensluitende reacties, HEELWEG
147	Severt, W. HARREVELD (mede namens: mw. M. Severt)
148	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
149	Stichting Dorpsbelangen Harreveld, HARREVELD
150	Baumeister, A.A.H. HAAKSBERGEN
151	Bekkedam, J. HAAKSBERGEN
152	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
153	Lievelds Belang, LIEVELDE (mede namens: Gezamenlijke Belangen organisaties (GBO) van de dorpen en buurtschappen Heelweg, Harreveld, Zieuwent, Lievelde, Eefsele, Voor-Beltrum, Beltrum en Olden - Eibergen, Stichting Twente Route PLUS en Dorpsraad Boekelo)
154	Knol, T. HAAKSBERGEN
155	Papen, S.J.M. ZIEUWENT
156	Brummelhuis, A.H.J. OLDENZAAL
158	Kamer van Koophandel, ENSCHEDE
157	Groen Beraad Enschede, ENSCHEDE (mede namens: De Natuur- en Milieuraad Enschede, de Dorpsraad van Boekelo, Platform Duurzaam Enschede, Stawel, Stichting Houdt Driene Groen, Twentse Werkgroep Natuurbehoud, Vereniging Boekelo Dorp met Karakter, Vereniging tot Behoud Hoge Boekel, Vereniging tot Behoud van Twekkelo, Vereniging Tot Behoud van Usselo en de Usselers en de Vereniging landweerweg/ Lossersestraat)
159	Walstock, drs. D. ENSCHEDE (mede namens: G. Druppers, R. Druppers-Mellink, drs. C. Hilderink, drs. H. Meijer, J. Meijer, G. Meijer-Lichtenbarg, G. Mencke, prof. dr. W. van den Toorn, drs. D. Walstock)
160	SoPaG sociale partners Gelderland, ARNHEM (mede namens: SEA-CO (Overijssel))
161	Dierengilde Wielens, HAAKSBERGEN
162	Gemeente Oude IJsselstreek, VARSSEVELD
163	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
164	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
165	Stoltenborg, A.H. AALTEN
166	Natuurbeschermingsraad Winterswijk, WINTERSWIJK
167	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
168	Boomkwekerij Westerveld en Heersink Beheer BV, HENGELO GLD
169	Arink, J. BELTRUM
170	BAWA Rechtspraktijk c.s., HAAKSBERGEN namens: Autobedrijf Aktief BV, Aktief Holding BV, Aktief Beheer BV, Aktief autobedrijfven i.o.)
171	BAWA Rechtspraktijk c.s., HAAKSBERGEN namens: Clientéle uit Enschede - Haaksbergen Rietmolen, Eibergen en Neede)
172	BAWA Rechtspraktijk c.s., HAAKSBERGEN (namens: Mts Lammersen. RIETMOLEN)
173	BAWA rechtspraktijk c.s., HAAKSBERGEN (namens: Wijkbewoners De Hondelink De Link, HAAKSBERGEN)
174	Koningsveld, G. van EIBERGEN (mede namens: Fa. J. Luttkholt)
175	Stichting Natuur en Milieu Aalten, AALTEN
176	Werkgroep leefbaar Olden Eibergen, EIBERGEN
177	Vertrouwelijk, naam en adres bekend bij het Inspraakpunt
178	Vereniging Varssevelds belang, VARSSEVELD
179	IVN vereniging Voor Natuur- en Milieueducatie afdeling Haaksbergen, HAAKSBERGEN
180	Baumeister, B.H. HAAKSBERGEN

181	Heusinkveld, VARSSEVELD
182	Zandwinning Het Rutbekerveld v.o.f., DEN HAM OV
183	Kemink, D.J. EIBERGEN
184	Gemeenschap Rietmolen Belangengroep voor Rietmolen, RIETMOLEN
185	Annink, B.A. HAAKSBERGEN
186	Maatschap Laarman, HAAKSBERGEN
187	Maatschap W.A.M. en M.C.M. Siemes, LIEVELDE
188	Overijssels Particulier Grondbezit, DEVENTER (mede namens: Gelders Particulier Grondbezit)
189	Gelders Platform Verkeer en Vervoer, ARNHEM (mede namens: Overijssels Platform Verkeer en Vervoer)
190	Lentink, W. ENSCHEDE
191	Pasman, B.E. ENSCHEDE
192	2 eensluitende reacties ontvangen, HAAKSBERGEN
193	Hofs, I. HEELWEG
194	Pape, J. BELTRUM
195	BAWA Rechtspraktijk c.s., HAAKSBERGEN (namens: dr. W.J.M.J. Rutten, HAAKSBERGEN)
196	J. Jansen, VARSSEVELD (mede namens: Vogelwerkgroep Zuidoost Achterhoek, Kerkuilenwerkgroep Achterhoek, IVN-Vogelwerkgroep de Oude IJsselstreek, Steenuilenwerkgroep Achterhoek, Weidevogelwerkgroepen in Oost Gelderland, Stichting de Maandag, KNNV afdeling Oost-Achterhoek, Vlinderwerkgroep Achterhoek en IVN De Oude IJsselstreek.
197	BAWA rechtspraktijk, c.s. HAAKSBERGEN (namens: Mts. Bauhuis, HAAKSBERGEN)
198	BAWA rechtspraktijk c.s. HAAKSBERGEN (namens: Aanwonende Enschedesestraat, Akkerbouwer Rietmolen en Haaksbergen, Veehouderij Sint Isodorushoeve, Autobedrijf, Bewoners wijk Wolferink)
199	D66 Gelderland, ARNHEM Verslag hoorzitting LICHTENVOORDE d.d. 20050308 Verslag hoorzitting EIBERGEN d.d. 20050310 Verslag hoorzitting HAAKSBERGEN d.d. 20050314

BIJLAGE 5A GEBIEDSBESCHERMING

Gebiedsbescherming op grond van de nieuwe Natuurbeschermingswet¹⁷

De gebiedsbescherming zal vanaf medio 2005 primair geregeld zijn in de nieuwe Natuurbeschermingswet. Voor projecten die gevolgen kunnen hebben voor richtlijngebieden (Vogel- en/of Habitatrichtlijngebieden) of voor beschermde natuurmonumenten dient vanaf dan een vergunning te worden aangevraagd bij de provincie die verantwoordelijk is voor het desbetreffende natuurgebied.

Beschermde natuurmonumenten zijn/worden aangewezen op grond van artikel 10 Nbw, en richtlijngebieden zijn/worden aangewezen op grond van artikel 10a Nbw.

Indien er sprake is van mogelijke gevolgen voor een beschermd natuurmonument - dit kan ook op grond van externe werking - dan dienen de aspecten zoals genoemd in artikel 16, derde lid, Nbw in de aanvraag besproken te worden:

- 1) Kan het project significante gevolgen hebben voor het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren of planten in dat beschermde natuurmonument. Zo ja:
- 2) Kan met zekerheid worden vastgesteld dat de handelingen voortvloeiend uit het project de natuurlijke kenmerken van het beschermde natuurmonument niet aantasten? Zo niet,
- 3) Zijn er dwingende redenen van groot openbaar belang die noodzaken tot het verlenen van de vergunning?

Indien er sprake is van mogelijke gevolgen voor (een) Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied(en) – ook eventueel op grond van externe werking - dan dient de volgende informatie, op grond van artikel 19a en volgende Nbw, in het MER te worden opgenomen.

1. Welke instandhoudingsdoelstelling(en) geldt (gelden) voor het desbetreffende richtlijngebied? Op grond van welke natuurlijke habitats (bijlage 1 van de Habitatrichtlijn), welke beschermde soorten (bijlage 2 Habitatrichtlijn) of welke vanwege de Vogelrichtlijn beschermde soorten heeft het gebied zich gekwalificeerd als speciale beschermingszone?
2. Kan op grond van de m.e.r.-plichtige activiteit, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten verslechteren of kan het een verstorend effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen? Kan de m.e.r.-plichtige activiteit de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied aantasten?¹⁸
3. In het MER moeten de milieugevolgen van de voorgenomen m.e.r.-plichtige activiteit voor het richtlijngebied beschreven worden gelet op de instandhoudingsdoelstelling.¹⁹
4. Kan er sprake zijn van significante gevolgen met betrekking tot de in dat richtlijngebied beschermde habitats en/of soorten ten gevolge van de voorgenomen activiteit afzonderlijk of in samenhang met andere plannen

¹⁷ Voor een korte toelichting: www.minlnv.nl/natura2000. Voor de gehele tekst en bijlagen zie: www.europa.eu.int/comm/environment/nature/legis.htm

¹⁸ Artikel 19d, eerste lid, Nbw.

¹⁹ Artikel 19e, onder a, Nbw.

of projecten (cumulatie)? Zo ja (ook bij redelijke twijfel), dan moet er een passende beoordeling worden gemaakt.²⁰

5. Indien er een passende beoordeling gemaakt moet worden, dan kan deze in het MER worden opgenomen.²¹
6. Men dient zich ervan te verzekeren, op grond van de passende beoordeling, dat de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied niet zullen worden aangetast.²²
7. Wanneer de passende beoordeling leidt tot de conclusie dat er, ondanks mitigerende maatregelen, sprake kan zijn van aantasting van de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied, dan dient er aan de volgende aspecten aandacht besteed te worden:
 - zijn er alternatieve oplossingen (met inbegrip van mitigerende maatregelen), waardoor er geen significante gevolgen voor het beschermde gebied optreden,
 - of zijn er dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?²³
 - indien het project toch in of nabij een beschermd gebied moet plaatsvinden om dwingende redenen van groot openbaar belang en mitigerende maatregelen onvoldoende oplossing zullen bieden voor de mogelijke significante gevolgen, welke compenserende maatregelen zullen dan getroffen worden om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

Eisen aan compensatie op grond van richtlijngebieden

Alle hierna genoemde aspecten zijn op grond van ideeën van deskundigen tot stand gekomen. Ze komen niet rechtstreeks uit de jurisprudentie.

1. Geen netto verlies aan waarden wat betreft areaal en kwaliteit (kwantitatieve en kwalitatieve eisen). *Dat wil dus zeggen dat de staat van instandhouding van beschermde habitats en soorten na compensatie gelijk dient te zijn aan de situatie voor de ingreep;*
2. Compensatie dient nabij het getroffen gebied plaats te vinden (*of binnen het ecologische netwerk van de soort*) onder de voorwaarde dat er een duurzame situatie ontstaat (nabijheidbeginsel);
3. De algehele samenhang van Natura 2000 dient gewaarborgd te worden (instandhoudingdoelstelling): daarom kan er nooit financieel worden gecompenseerd.
4. Zowel feitelijk, financieel als bestuurlijk: compensatie tijdig regelen. *Omdat gedurende de ingreep de kans op overleven vermindert, dient de compensatie voor de ingreep plaats te vinden en moet de compensatie door het te nemen besluit ook gegarandeerd worden.*

Het beginsel dat compensatie nabij het verloren gebied moet worden gerealiseerd **kan** ruimer worden ingevuld. Compensatie moet daar worden gerealiseerd waar het optimaal bijdraagt aan het instandhouden van (een) populatie(s). Het merendeel van de populaties van diersoorten in Nederland leeft in een netwerk van grotere en kleinere gebieden die met elkaar zijn verbonden in een zogenaamde netwerkpopulatie. Dit betekent dat uitbreiding van een klein gebied of verbetering van de ecologische verbindingen tussen de gebieden wel

²⁰ Artikel 19f, eerste lid, Nbw.

²¹ Artikel 19f, tweede lid, Nbw.

²² Artikel 19g, eerste lid, Nbw.

²³ Dwingende reden van groot openbaar belang (art. 6 Habitatrictlijn) met inbegrip van redenen van sociale of economische aard (zie artikel 19g, tweede lid, Nbw). Maar in geval van prioritair habitats of prioritair soorten zijn de argumenten beperkt tot die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid, of met voor het milieu wezenlijk gunstige effecten dan wel, na advies van de Europese Commissie, andere dwingende redenen van groot openbaar belang (zie artikel 19g, derde lid, Nbw).

eens meer kan bijdragen aan het doel van compensatie dan uitbreiding van een groter gebied. In het MER kunnen dus meer locatiealternatieven voor compensatie in beschouwing worden genomen.

Aanvullende informatie voor een passende beoordeling op grond van de Vogelrichtlijn (VR)

Algemeen

De aangewezen VR-gebieden en aanwijzingsbesluiten zijn te vinden op de website van het Ministerie van LNV: www.minlnv.nl/thema/groen/natuur. De kaarten (bijlage 2) geven een landelijk overzicht maar zijn niet bruikbaar voor de precieze begrenzing. Deze is wel digitaal beschikbaar (shape-files) bij het Expertisecentrum LNV (0318-822500). VR-gebieden zijn aangewezen op grond van twee hoofdgroepen. *Broedvogels*: het landelijk belang voor soorten die genoemd zijn in Bijlage I van de Vogelrichtlijn (vijf beste broedgebieden gerangschikt naar procentueel aandeel in de landelijke populatiegrootte). *Waternvogels*: trekkende watervogels wanneer zich tenminste 1% van de biogeografische populatie in een gebied ophoudt. Artikel 4, lid 4 verplicht tot het nemen van passende maatregelen ter voorkoming van verslechtering van de leefgebieden van de soorten waarvoor een VR-gebied is aangewezen, de 'kwalificerende soorten'²⁴. Per VR-gebied zijn voor de vaststelling van de begrenzing daarnaast ook gegevens van 'begrenzingsoorten' meegewogen²⁵, die waarschijnlijk onder hetzelfde beschermingsregime vallen.

Milieugevolgen

Voor elke kwalificerende soort en begrenzingssoort moet worden aangegeven:

- verandering in het aantal paren en/of individuen;
- verandering in het oppervlakte leefgebied, wanneer relevant aangeven per functie (broeden, foerageren, slapen);
- in hoeverre sprake is van *significante gevolgen* tijdens en na de ingreep.

Let op de kwalificerende soorten zijn niet altijd doelsoorten! Maar dienen dus wel in de effectbeschrijving te worden opgenomen.

Het wel of niet optreden van significante gevolgen is dé cruciale discussie bij de beoordeling van milieugevolgen in of nabij VR-gebieden. Dit zijn de effecten die de instandhoudingdoelstelling aantasten van de soorten waarvoor een VR-gebied is aangewezen. Het vaststellen en beoordelen daarvan vergt veel kennis van de ecologie van de betreffende soort(en). De volgende toetsonderwerpen bieden daarbij houvast²⁶:

- habitatkeus van de betreffende soort(en);
- functie van het gebied voor de betreffende soort(en);
- verstoring- en vluchtafstanden;
- aantallen en zo nauwkeurig mogelijke verspreiding (bijv. broed- en slaapplaatsen);
- wijze van verstoring (bijv. lichthinder op nachttactieve watervogels, grondwater-onttrekking op moerasvogels);
- relatie met andere initiatieven die effect hebben op het gebied (cumulatie).

Om concreet met het begrip significantie te kunnen werken kan, in afwachting van een verdere juridische invulling, de eventuele vermindering van aan-

²⁴ Zie nota van Antwoord Vogelrichtlijn, deel 1, Ministerie van Landbouw Natuurbeheer en Visserij, 23-2-2000.

²⁵ Zie nota van Antwoord Vogelrichtlijn, deel 1, Ministerie van Landbouw Natuurbeheer en Visserij, 23-2-2000.

²⁶ Aangevuld naar "Wie is er bang voor de Korenwolf? Bestuurlijk juridische Kaderreeks 2003, uitgave Rijks-waterstaat

tal vogels worden weergegeven door bijvoorbeeld een 5-procents-grens; een lagere grens is in de praktijk vaak niet werkbaar. Een afname van het gemiddeld seizoensmaximum van bijvoorbeeld de kleine zwaan ter plekke van >5% van de lokale populatie zou dan kunnen worden beschouwd als significant. Deze benadering is echter onderwerp van discussie. Het is mogelijk dat de verschillende fasen van een plan moeten worden getoetst als de aard van de ingreep een verschillend effect kan hebben.

Elke ingreep dient in combinatie met andere activiteiten (cumulatie) te worden getoetst. Dat geldt ook voor kleine projecten die op zichzelf niet tot significante gevolgen leiden maar door cumulatie wel in significante gevolgen kunnen resulteren. De initiatiefnemer dient wanneer verschillende concrete plannen in/langs een VR-gebied spelen aan te tonen dat ook door cumulatie er geen significante gevolgen aan de orde zijn.

Gebiedsbescherming volgens het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) en de Nota *Natuur voor Mensen Mensen voor Natuur*

Indien de EHS wordt beïnvloed door de voorgenomen activiteit of de alternatieven zal duidelijk moeten worden of er sprake is van bruto of netto EHS. Bruto EHS is nog niet begrensd en netto EHS is al wel begrensd. De provincie is verantwoordelijk voor de begrenzing. Op 1 januari 2003 was 10% van de totale Nederlandse EHS nog bruto-EHS.

Richtlijn op grond van netto EHS

1. Welke belangrijke gevolgen kunnen er optreden voor de te behouden kenmerken en waarden binnen en in de nabijheid van dit gebied²⁷?
2. Zijn er reële alternatieven?
3. Is er sprake van redenen van groot openbaar belang²⁸ die deze aantasting rechtvaardigt?
4. Indien dat het geval is, welke compensatie wordt dan geboden voor het verloren gaan van de wezenlijke kenmerken en waarden?
5. In het SGR worden richtlijnen gegeven voor compensatie (zie hieronder).

Richtlijn op grond van bruto EHS (niet begrensd)

Is er sprake van onomkeerbare effecten waardoor de ontwikkelingsmogelijkheden van deze nieuwe natuurgebieden wezenlijk worden aangetast?

Eisen aan compensatie op grond van SGR1 en Nota NMMN

1. In beginsel geen netto verlies aan waarden wat betreft areaal en kwaliteit.
2. Compensatie nabij het gebied, onder de voorwaarde dat een duurzame situatie ontstaat.
3. Indien fysieke compensatie onmogelijk is, dan compensatie door realisering van kwalitatief gelijkwaardige waarden.
4. Indien fysieke compensatie of compensatie door realisering van kwalitatief gelijkwaardige waarden door overmacht onmogelijk is, wordt financiële

²⁷ Wezenlijke kenmerken en waarden moeten per gebied worden gespecificeerd. Daarbij kan het gaan om: bodemopbouw, -structuur en reliëf; de waterhuishouding; natuurlijke processen; de kwaliteit van bodem, water en lucht; sedimentatie en -erosieprocessen; rust, stilte en openheid; de landschapsstructuur en; gebiedsspecifieke plant- en diersoorten.

²⁸ Redenen van groot openbaar belang; Op basis van een afweging tussen het te beschermen belang en het met het plan of project gemoeide belang wordt al dan niet toestemming verleend. Wordt een plan of project na afweging van belangen toch toegestaan, dan moet voordat het plan of project wordt uitgevoerd een besluit worden genomen over compenserende maatregelen.

compensatie geboden die ten goede komt aan natuur. Onder overmacht wordt ook verstaan de dreiging van ernstige vertraging van de procedure.

5. Het tijdstip van het besluit over de ingreep is ook het tijdstip waarop helderheid wordt gegeven over aard, wijze en tijdstip van compensatie.
6. Het tijdstip van daadwerkelijke compensatie is gerelateerd aan het tijdstip van ingreep.
7. Een indicatie wanneer de compensatie geregeld is.

Het beginsel dat compensatie nabij het verloren gebied moet worden gerealiseerd **kan** ruimer worden ingevuld. Compensatie moet daar worden gerealiseerd waar het optimaal bijdraagt aan het instandhouden van (een) populatie(s). Het merendeel van de populaties van diersoorten in Nederland leeft in een netwerk van grotere en kleinere gebieden die met elkaar zijn verbonden in een zogenaamde netwerkpopulatie. Dit betekent dat uitbreiding van een klein gebied of verbetering van de ecologische verbindingen tussen de gebieden wel eens meer kan bijdragen aan het doel van compensatie dan uitbreiding van een groter gebied. In het MER kunnen dus meer locatiealternatieven voor compensatie in beschouwing worden genomen.

Aspecten die aan bod moeten komen bij Natuurontwikkeling waaronder Ecologische Verbindingszones (EVZ's) bijvoorbeeld voor compensatie

In geval van te ontwikkelen EVZ dient in het MER beschreven te worden:

1. type (droog/nat), doel en functie van de EVZ (onder andere lokaal/ regionaal belang), verbinding van welke gebieden en beschrijving van de bestaande natuurdoeltypen in de te verbinden gebieden;
2. welke doelsoorten en de ecologische eisen van deze soorten aan de EVZ;
3. lengte, breedte, configuratie van lijnvormige en vlakvormige elementen (steunpunten);
4. knelpunten (barrières) en mitigerende maatregelen om deze op te heffen.

In geval van de mogelijke aanleg van nieuwe natuurgebieden (natuurontwikkeling) dient in het MER beschreven te worden:

1. locatie, omvang en ligging ten opzichte van, en verbinding met omliggende natuurgebieden;
2. te realiseren natuurdoeltype(n);
3. randvoorwaarden voor de realisering van deze natuurdoeltypen zoals benoemd in het Handboek Natuurdoeltypen (LNV, 2001);
4. beoogde functie van het nieuwe natuurgebied voor het voortbestaan van doelsoorten in aangrenzende natuurgebieden;
5. kans op realisatie (middelen en mogelijkheid tot verwerving).

BIJLAGE 5B SOORTENBESCHERMING

Bestaande situatie en autonome ontwikkeling

In het MER moeten de in het studiegebied voorkomende doelsoorten²⁹ worden beschreven die worden beïnvloed door de voorgenomen activiteit en alternatieven. In sommige situaties kan worden volstaan met een gemotiveerde selectie van de voorkomende doelsoorten. Prioritaire³⁰ en kwalificerende soorten³¹ moeten deel uitmaken van deze selectie.

Informatie over de doelsoort/kwalificerende soort/prioritaire soort:

- de mate van bescherming (Nederlandse en internationale wet- en regelgeving). *Deze informatie is nodig om indien mogelijk de gevolgen voor de populatie te kunnen toetsen;*
- de mate van bedreiging van de doelsoort in Nederland. Voor het bepalen van de mate van bedreiging wordt gebruik gemaakt van de Rode Lijsten. *Deze informatie is nodig om de ernst van de potentiële gevolgen (voor een populatie) te kunnen bepalen;*
- voor dieren het voorkomen van het aantal individuen/paren per ecologisch netwerk, verdeeld over de deelgebieden. Indien onbekend: de oppervlakte van de leefgebieden van een netwerk;
- voor planten de oppervlakte van de standplaats;

Informatie over de (meta)populatie³² van de doelsoort (alleen voor die doelsoorten waarover wetenschappelijke gegevens beschikbaar zijn):

- betekenis van deze populatie voor het behoud van de soort in Nederland;
- mate waarin deze metapopulatie of het leefgebied duurzaam is, dan wel duurzame condities biedt;
- grootte, verspreiding en dichtheid van de (meta)populatie in het studiegebied of oppervlakte van het leefgebied van de (meta)populatie dat tot een ecologisch netwerk kan worden gerekend.

Voor het beschrijven van de autonome ontwikkeling kan voor dieren gebruik worden gemaakt van de verandering van het aantal individuen/paren of de populatiegrootte over de afgelopen jaren (historische trend). Voor planten kan de verandering in standplaatsoppervlakte worden gebruikt.

Milieugevolgen

Voor elke (geselecteerde) doelsoort/kwalificerende soort/prioritaire soort moet worden aangegeven:

voor dieren:

- verandering van het aantal individuen/paren;
- verandering van de omvang van het leefgebied; wanneer relevant per functie aangeven in hoeverre er sprake is van het optreden van ernstige gevolgen; houd rekening met het optreden van cumulatie³³.

²⁹ In het Handboek Natuurdoeltypen; bijlage 3 (LNV, 2001) staan alle doelsoorten.

³⁰ Habitat- en Vogelrichtlijngebieden zijn geselecteerd op grond van het voorkomen van bepaalde natuurlijke habitats en soorten. Een deel hiervan is aangeduid als prioritaire habitat of soort omdat de EU voor de instandhouding hiervan een bijzondere verantwoordelijkheid draagt. Deze prioritaire typen natuurlijke habitats en soorten zijn respectievelijk in bijlage I en II van de Habitatrictlijn met een sterretje (*) gemerkt. Bij mogelijke aantasting hiervan dient ontheffing te worden aangevraagd bij de Europese Commissie. Alle prioritaire soorten zijn ook doelsoort. Voor hele tekst van de Habitatrictlijn en bijlagen zie: www.europa.eu.int/comm/environment/nature/legis.htm

³¹ Kwalificerende soorten en prioritaire soorten alleen in het geval van Vogelrichtlijn- en Habitatrictlijngebieden.

³² Een soort bestaat uit een groot aantal individuen die in het algemeen samenleven in een metapopulatie. Een metapopulatie bestaat uit een aantal deelpopulaties die onderling met elkaar zijn verbonden waardoor uitwisseling mogelijk is. Deze metapopulatie leeft in Nederland in het algemeen in een ecologisch netwerk van grotere en kleinere gebieden die onderling met elkaar zijn verbonden.

voor planten:

- verandering van de grootte van het verspreidingsgebied. Deze wordt bepaald door de abiotische omstandigheden die door het voornemen gewijzigd kunnen worden. Inzicht in de verandering van de abiotische omstandigheden dient als eerste gegeven te worden;
- in hoeverre er sprake is van het optreden van ernstige gevolgen.

Voor de doelsoorten (dieren)/kwalificerende soort/prioritaire soort waarover wetenschappelijke informatie op populatieniveau beschikbaar is moet het volgende worden aangegeven.

Indien de gevraagde informatie onder optie 1 ontbreekt dan kan optie 2 worden toegepast:

Optie 1, de kans op het verdwijnen of uitsterven van een (meta)populatie in het studiegebied. Dit kan kwalitatief worden beoordeeld. Indien die kans zeer groot is zal ook voor de populatie(s) waarmee uitwisseling plaatsvindt een inschatting moeten worden gemaakt van deze kans. Indien er een kans bestaat op verdwijnen of uitsterven moet worden aangegeven wat dit betekent voor het behoud van de soort in Nederland.

Optie 2, de mate van aantasting van de oppervlakte van het ecologisch netwerk, en een inschatting van de gevolgen hiervan voor het voortbestaan van duurzame condities van het ecologisch netwerk van de populatie.

Daarnaast is het te overwegen – maar dit is niet verplicht – om alle informatie die nodig is voor een ontheffingsaanvraag op grond van de Flora- en faunawet (Ffw), ook op te nemen in het MER en de aangeleverde informatie op correctheid te laten beoordelen door de Commissie.

Indien ontheffing moet worden aangevraagd en er is besloten dat dit onderdeel van het MER wordt dan geldt het volgende: iedere in het plangebied voorkomende beschermde soort moet worden genoemd en per soort moet worden aangegeven wat de gevolgen zullen zijn. In geval van een ontheffingsaanvraag kan er dus niet met doelsoorten of een selectie hiervan worden gewerkt. De gevraagde informatie bestaat uit:

1. Welke beschermde planten- en diersoorten op grond van de Ffw komen in en nabij het plangebied voor?
2. Leidt het realiseren van het voornemen tot handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen van de Ffw betreffende planten en/of dieren?
3. Kan het plan zodanig aangepast worden dat dergelijke verboden handelingen niet worden gepleegd?
4. Is om het plan te kunnen uitvoeren een ontheffing op grond van art. 75 van de Ffw vereist?
5. Ontheffing kan worden verleend, indien:
 - er geen andere bevredigende oplossing bestaat (reëel alternatief) en;
 - sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu gunstige effecten, en;
 - geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

³³ Cumulatie: elke ingreep in een Vogelrichtlijn- of Habitatrichtlijngebied dient in combinatie met andere activiteiten te worden getoetst. Indien hiervan sprake kan zijn dient de initiatiefnemer aan te tonen dat er ook door cumulatie geen significante gevolgen zullen optreden.

**Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport N18,
Varsseveld – Enschede**

Op de N18 tussen Varsseveld en Enschede is sprake van verkeers-
onveiligheid en in de woonkernen Eibergen, Haaksbergen en Usselo
staat de leefbaarheid onder druk. Rijkswaterstaat, Directie Oost-
Nederland heeft namens de minister van Verkeer en Waterstaat
gezamenlijk met de betrokken partijen rond de N18 het initiatief
genomen om de problemen te verminderen of op te lossen. Daarvoor
zal een Tracébesluit worden genomen door de minister van Verkeer
en Waterstaat en de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke
Ordening en Milieubeheer (bevoegde instanties). Hieraan is milieu-
effectrapportage (m.e.r.) gekoppeld.

ISBN 90-421-1536-x